

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ:
НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ВИМІР
В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 26 квітня 2024 року

Одеса
«Фенікс»
2024

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 15.05.2024 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів** : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 26 квітня 2024 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2024. – 1000 с.
ISBN 978-617-8430-05-4

У збірнику відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології в умовах повномасштабного військового вторгнення. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їх конституційному вимірі у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики. Відображено наукові напрацювання у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових і науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)»364»»20»(062.552)

Матеріали видано в авторській редакції

<i>Кузнецова Людмила Валентинівна</i> ІСТОРИЗМ ЯК ПРИНЦИП ДОСЛІДЖЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА	455
<i>Мишак Дмитро Едуардович</i> УЧАСТЬ ЗАХИСНИКА НА ЗАВЕРШАЛЬНИХ ЕТАПАХ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ	458
<i>Пришедько Олександр Леонідович</i> ПОДАТКОВИЙ КОМПРОМІС ЯК ПІДСТАВА ЗАКРИТТЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ	460
<i>Ренкас Анастасія Анатоліївна</i> СПЕЦИФІКА ВИЗНАЧЕННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО СТАТУСУ ПІДОЗРЮВАНОГО У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ	461
<i>Філімонов Микита Володимирович</i> ДОПУСТИМІСТЬ ДОКАЗІВ, ОТРИМАНИХ ІЗ ВЕБ-САЙТІВ ТА ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСІВ: ПРОБЛЕМИ ДОКТРИНИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ	463
<i>Якових Євген Володимирович</i> ДО ПИТАННЯ ПРО ПЕРЕДАЧУ ТРАНСПОРТНОГО ЗАСОБУ НА ВІДПОВІДАЛЬНЕ ЗБЕРІГАННЯ ВЛАСНИКУ Д КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ	465

СЕКЦІЯ 11. КРИМІНОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

<i>Др'юмін Віктор Миколайович</i> ПОЛЕМОЛОГІЯ ТА ВІЙНА: КРИМІНОЛОГІЧНИЙ РАКУРС	468
<i>Мандриченко Жанна Василівна</i> ДО ПИТАННЯ ЩОДО УМОВ БУДІВЕЛЬНОЇ АМНІСТІЇ В УКРАЇНІ	471
<i>Melnychuk Tetiana Volodymyrivna</i> ORGANISED CRIME IN POST-WAR RECONSTRUCTION OF UKRAINE: MAPPING THE RISKS	473
<i>Федчун Наталія Олександрівна</i> ПСИХОЛОГІЧНІ ОСНОВИ КРИМІНОЛОГІЧНОГО ВИВЧЕННЯ ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ БЕЗПЕКИ	475
<i>Цитряк Віктор Ярославович</i> КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ СТВОРЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ПЕРШИХ ПЕНІТЕНЦІАРНИХ УСТАНОВ ТА СИСТЕМ	477
<i>Альбещенко Олексій Станіславович</i> СОЦІАЛЬНО-ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ СТВОРЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРИВАТНИХ ВІЙСЬКОВИХ КОМПАНІЙ	480

СЕКЦІЯ 12. КРИМІНАЛІСТИКА, СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА, ПСИХОЛОГІЯ ТА МЕДИЦИНА У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СУДОЧИНСТВА

<i>Аркуша Лариса Ігорівна, Д'ячкова Марія Олегівна</i> РОЛЬ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ В УМОВАХ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ	482
<i>Тіщенко Валерій Володимирович</i> ВОЄННА КРИМІНАЛІСТИКА: ПОНЯТТЯ, ПРИЗНАЧЕННЯ І ЗМІСТ	484
<i>Загородній Віктор Євстафійович, Чумак Сергій Прокопійович</i> ВИКОРИСТАННЯ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВИХ ТА КРИМІНАЛІСТИЧНИХ МЕТОДІВ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН, ЇХ АНАЛОГІВ АБО ПРЕКУРСОРІВ	486
<i>Ващук Олеся Петрівна</i> ЩОДО МОБІЛЬНОГО ДОДАТКУ СЛІДЧОГО	489
<i>Подобний Олександр Олександрович</i> УТОЧНЕННЯ ТИПОЛОГІЇ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ	491
<i>Самойленко Олена Анатоліївна</i> ЩОДО ТАКТИКИ ОКРЕМИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ ЯК СТРУКТУРНОГО ЕЛЕМЕНТУ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ МЕТОДИКИ РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ	494
<i>Цехан Дмитро Миколайович</i> КРИМІНАЛЬНА КАР'ЄРА: ОКРЕМІ МОДЕЛІ ПОБУДОВИ	495
<i>Каркоцький Іван Олексійович</i> ОКРЕМІ ПИТАННЯ ДОПИТУ ЕКСПЕРТА ПІД ЧАС СУДОВОГО СЛІДСТВА	498
<i>Серафимов Олександр Миколайович</i> ЩОДО ДЕЯКИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ РОЗУМІННЯ ЗЛОЧИННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІЗОВАНИХ ЗЛОЧИННИХ УГРУПОВАНЬ, ЯКІ ДІЮТЬ НА ТЕРИТОРІЇ ВЕДЕННЯ БОЙОВИХ ДІЙ	500
<i>Белік Лариса Степанівна</i> ЩОДО КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ ПІД ЧАС ВИЯВЛЕННЯ ТА РОЗКРИТТЯ КОРУПЦІЙНИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ	502

УЧАСТЬ ЗАХИСНИКА НА ЗАВЕРШАЛЬНИХ ЕТАПАХ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ

Чинний Кримінальний процесуальний кодекс України передбачає процедуру судового розгляду із визначенням його меж, який включає, в тому числі, завершальні етапи судового розгляду у вигляді закінчення з'ясування обставин та перевірку їх доказами і перехід на стадію судових дебатів.

Кримінальний процесуальний кодекс України визначає межі судового розгляду, який закріплений параграфом 2 «Межі судового розгляду» [1].

Сама ж процедура судового розгляду розпочинається із відкриття головуючим суддею судового засідання в якому останній оголошує про розгляд відповідного кримінального провадження та в якому здійснюються підготовчі дії.

Після завершення підготовчих дій головуючий суддя оголошує про початок судового розгляду, де визначає обсяг доказів, що підлягають дослідженню та порядок їх дослідження.

Статтею 363 КПК України встановлено порядок закінчення з'ясування обставин справи та перевірку їх доказами.

Саме на вказаному етапі головуючий суддя у судовому засіданні після з'ясування обставин, встановлених під час кримінального провадження, та перевірки їх доказами з'ясовує в учасників судового провадження, чи бажають вони доповнити судовий розгляд і чим саме.

Вважаю, що саме вказаний етап судового розгляду є важливим етапом виходячи з того, що у підсумку усього судового процесу, оцінки усіх доказів, які були досліджені, оцінки позицій учасників процесу, в учасників процесу формується загальна картина справи та її можливий результат.

Під час об'єктивної оцінки захисником результату розгляду справи, останній перевіряє чи потребує його позиція певного підкріплення, переосмислення та найголовніше, доповнення.

Необхідно зауважити, що після з'ясування в учасників судового провадження наявності бажання доповнити судовий розгляд, і у випадку відсутності доповнень і клопотань, головуючий постановляє ухвалу про закінчення з'ясування обставин та перевірки їх доказами і переходить до судових дебатів, що позбавляє права захисника доповнити судовий розгляд.

Судові дебати є виокремленим етапом судового розгляду в процесуальному законодавстві й відіграють важливу роль для захисту в тому контексті, що саме на цьому етапі захисник своєю захисною промовою може сформулювати внутрішнє переконання судді перед виходом останнього в нарадчу кімнату для ухвалення вироку. В судових дебатах учасники посиляються лише на ті докази, котрі були досліджені під час судового розгляду, в процесі чого захисник підтверджує правильність його правової позиції, а також спростовує позицію державного (публічного) обвинувача.

Враховуючи сьогодення, сильну завантаженість суддів, незаповнений суддями штат судів, що породжує порушення принципу розумних строків, що виливається у довготривалий процес розгляду кримінального провадження.

Захисна промова в дебатах допомагає нагадати головуючому судді згруповану інформацію про ті докази, які досліджувались під час судового слідства і які виправдовують підзахисного.

Фактично судові дебати дають можливість захиснику вплинути на процес формування думки судді для прийняття вироку.

Зейкан Я. П. стверджує, що в дебатах підсумовується вся проведена раніше напружена й копітка праця. Вся попередня робота у судовому процесі є підготовкою до дебатів, і якщо вона була проведена професійно, добросовісно, це є надійним підґрунтя для побудови захисної промови [2, с. 261].

Загурський О. Б. у своїй статті «Етичні основи судових дебатів» слушно зазначив, що оскільки захисник проголошує свою промову після прокурора, він повинен унести дещо нове у висвітлення вже встановлених фактів, по-новому проаналізувати докази й охарактеризувати особу підсудного [3, с.184].

Таким чином, судові дебати є кінцевою стадією судового провадження, яка має свої недоліки.

Розглядаючи вказану тему через призму прав захисника на вказаній стадії, необхідно зауважити, що перед тим, як головуючий суддя перейде на стадію судових дебатів, останній завершує з'ясування обставин справи та перевірку їх доказами, що формує у захисника, як мною було зазначено раніше, повну картину справи та певні недоліки його позиції захисту.

При цьому таке формування узагальненої картини справи потребує часу, як наслідок, у захисника виникає потреба у клопотанні про оголошення перерви в судовому засіданні для належної підготовки учасників провадження до судових дебатів.

Верховний Суд колегією Третьої судової палати Касаційного кримінального суду у постанові № 127/15447/20 від 06.07.2022 дійшов такого висновку, що під час судових дебатів, крім промов учасників судового провадження, будь-яких інших процесуальних дій, за винятком рішення про відновлення з'ясування обставин, чинним законодавством не передбачено. Стадія судових дебатів не передбачає розгляду клопотань та заяв. Відмова суду першої інстанції в задоволенні клопотання захисника про відкладення розгляду справи для підготовки до судових дебатів, яке було заявлено після виступів прокурора, потерпілого й підзахисного, не є порушенням права на захист і справедливий судовий розгляд.

З такого висновку вбачається, що перед судовими дебатами або під час судових дебатів, захисник позбавлений процесуального права заявити клопотання про відкладення розгляду справи задля належної підготовки до судових дебатів.

Не виключаються випадки, коли після постановлення ухвали про закінчення з'ясування обставин справи та перевірки їх доказами, адвокат буде увільнений з даного судового процесу з певних причин, що знову ж таки, створює перешкоду для нового захисника для підготовки до судових дебатів, що визначається як недотримання процесуального законодавства.

Отже, на завершальних етапах судового розгляду досить складно реалізувати права захисника щодо захисту обвинуваченого, адже такий захист обмежується кримінальним процесуальним законодавством, через відсутність механізму здійснення такого захисту на даній стадії, і як наслідок – неможливість здійснення ефективного захисту обвинуваченого.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9–10, 11–12, 13. Ст. 88.
2. Зейкан Я. П. Захист у кримінальній справі. Київ : КНТ, 2006. 600 с.
3. Загурський О. Б. Етичні основи судових дебатів. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України* : зб. наук. ст. 2001. Вип. 6. С. 183–184.

Ключові слова: право на захист, судовий розгляд, судові дебати, останнє слово обвинуваченого, судове слідство.

Keywords: right to protection, judicial review, judicial debate, remaining word of the accused, judicial investigation.